

Standing Committee on Ethics EFPA

Hana Junová

UPA ČR, Praha¹

1. Pár slov úvodem

Evropská federace psychologických asociací - EFPA² (ještě před nedávnem EFPPA : European Federation of Professional Psychologists Associations) byla založena v roce 1981 dvanácti národními psychologickými organizacemi. První valná hromada se konala v Heidelbergu v roce 1981 a od té doby se schází každé dva roky, nyní většinou v době konání mezinárodního psychologického kongresu. V roce 2000 se v EFPA sešlo už 31 národních psychologických společností se 130.000 členy. EFPA se stala fórem pro evropskou kooperaci v nejrůznějších oblastech psychologie - od akademické a výzkumné po rutinní psychologickou praxi. Snaží se napomoci rozvoji členských asociací a jejich lepší vzájemné komunikaci, zvyšování prestiže psychologů ať už lepším výcvikem, nebo zaváděním etických norem. Napomáhá také lepším kontaktům s mezinárodními organizacemi blízkým psychologům.

Výkonným orgánem pro období mezi valnými hromadami je Executive Council, který se skládá z předsedy, generálního sekretáře, pokladníka a 4 členů a řídí se mj. pokyny prezidenta EFPA.

EFPA má 7 hlavních úkolů:

1. sbírání a výměnu informací
2. publikování
3. monitorování vývoje a lobování ve prospěch vývoje, direktiv a legislativy jak uvnitř EU, tak i mimo ni
4. vytváření společných pravidel pro výcvik i praxi
5. nabízení expertního poradenství
6. propojování s evropskými i jinými mezinárodními organizacemi
7. pořádání konferencí.

V EFPA pracují tři druhy skupin:

- a) Standing Committees :
 - pro etiku
 - pro psychoterapii
 - pro testy a testování
 - pro vědecké záležitosti
- b) Task Forces:
 - pro psychologii krizí a neštěstí
 - pro psychologii ve výchovném systému
 - pro dopravní psychologii
 - pro gerontopsychologii
- c) Working Groups:
 - pro evropskou legislativu
 - pro nevládní organizace.

¹ PhDr. Hana Junová je delegátkou v SCE EFPA za ČR.

² URL: www.efpa.be

EFPA zřídila komisi pro Aristotelovu cenu, která se uděluje na kongresech EFPA při zahajovacím ceremoniálu. Stejně tak i cena Wilhelma Wundta a Williama Jamese, jež má přispívat ke spolupráci evropských a amerických psychologů a je udělována ve spolupráci s Americkým psychologickým fondem. Na Valném shromáždění v Granadě přišli delegáti z České republiky s iniciativou udělovat Cenu mladého psychologa. Tento návrh byl schválen. Není ještě rozhodnuto, či jméno tato cena ponese, jeden z uvažovaných návrhů je T. G. Masaryk, jenž se také věnoval psychologii. První cena by měla být udělena na kongresu EFPA v Praze v roce 2007.

2. Etická komise - Standing Committee on Ethics – SCE EFPA

V SCE pracuje 11 zástupců členských psychologických asociací (Anglie, Portugalsko, Švýcarsko, Česká Republika, Holandsko, Německo, Francie, Slovinsko, Belgie, Itálie, Norsko), před měsícem přibyl ještě delegát z Rakouska, jedná se o delegátce z Turecka. Komise se schází 2x do roka na víkendová setkání, v mezidobí je v čilém emailovém kontaktu. Jejím úkolem je vytvářet jednak obecně platné normy (etický kodex, nebo postupy pro projednávání stížností), jednak podklady ke specifickým oblastem psychologické práce (např. pro soudní znalce, nebo pro psychology pracujícími pomocí nepřímých medií (internet, televize, rozhlas, telefon atd).

Etický kodex (Meta Code on Ethics) byl vypracován před více jak 10 lety a schválen valným shromážděním EFPA v Aténách v červenci 1995. Je podrobným podkladem, ze kterého vycházejí členské psychologické organizace při vypracovávání svých národních etických kodexů. Zkušenosti národních asociací s tímto etickým kodexem a případné návrhy na změny byly hlavním tématem dvou etických symposií. První symposium SCE EFPA se konalo v Praze v březnu 2003 a byli na něj pozváni zástupci etických komisí členských asociací. Pro velký úspěch prvního symposia se konalo v Praze i druhé symposium v říjnu 2004 (dík za dokonalou organizaci obou symposií patří tajemnici ČMPS Jindřišce Kotrlové). Připomínky a doplňky, které zazněly na obou symposiích, byly etickou komisí EFPA zpracovány a revidovaný text kodexu byl znovu předložen valné hromadě EFPA ke schválení.

Návrh postupů pro projednávání stížností byl vypracováván etickou komisí několik let. Komise jej dokončila a připravila ke schválení valnou hromadou na jaře 2005. Bylo nutno přihlídnout k už zavedeným praxím národních etických komisí, k pravomocem psychologických společností i právním řádům členských zemí. První, obecnější část, popisuje základní pravidla pro projednávání stížností, nabízí třístupňový systém projednávání (sbírání materiálu - zhodnocení - konečné rozhodnutí). Je řešena také otázka vztahu psychologických asociací ke státním orgánům podle toho, jakou mají pravomoc zasahovat do psychologické problematiky. V dodatku k tomuto materiálu jsou konkrétněji popsány doporučené postupy. Novinkou je tzv. „health route“ - přihlídnutí ke zdravotnímu stavu psychologa, na kterého byla podána stížnost.

Tento text je doplněn memorandem, řešícím otázku předávání informací mezi různými psychologickými společnostmi o psychologích, kteří překročili etická pravidla. Mělo by se tak zabránit situacím, kdy psycholog, na kterého byla podána stížnost, požádá o členství v jiné společnosti a tak se vyhne případnému trestu.

Za důležitý text jsou považována **Doporučení pro etickou práci forenzních psychologů a soudních znalců v oboru psychologie** (což je odlišeno jako dvě různé profese), která byla dokončena v roce 2001. Etická komise EFPA upozorňuje, že tyto profese patří k eticky i osobnostně nejnáročnějším, snaží se vyjmenovat největší úskalí a zároveň doporučuje, na co by si psycholog, pracující v této oblasti, měl dát nejvíce pozor.

Podnětný je i pohled na etické problémy, které přináší **poskytování psychologické péče přes internet a jiná nepřímá média** (tedy kromě internetu také telefon, fax, televize, rozhlas a psaná komunikace). I v tomto případě text připravený v SCE přináší různá upozornění, návrhy a doporučení.

Do budoucnosti plánuje SCE pokračovat ve zpracovávání témat, která se objevují - nebo budou objevovat - jako aktuální a eticky náročná. V nejbližší době se bude komise pravděpodobně věnovat problematice vystupování psychologů na veřejnosti, především ve sdělovacích prostředcích. Psychologové v těchto situacích často překračují své kompetence a meze své erudice, porušují povinnou mlčenlivost atd.

3. Vrátime se k nám domů

Všechny zmíněné dokumenty jsou v anglickém originále k dispozici v sekretariátu ČMPS. Meta Kodex byl v roce 1999 přeložen do češtiny, v jeho intencích byl vypracován i kodex ČMPS. Zbývající materiály budou přeloženy do češtiny v nejbližší době. „Formální zázemí“ mezinárodní evropské psychologické federace tedy máme a navíc jsme díky našemu členství přímo v SCE EFPA průběžně informováni, takže jsme takřka „in“. Ale stačí to? Stačí, že noví členové Českomoravské psychologické společnosti svým podpisem stvrzují, že se s Etickým kodexem ČMPS seznámili a budou jej dodržovat? Je to jistě důležitý krok k posílení etického povědomí českých psychologů. Dozvídáme se, co je etické a co není, dokonce i to, jak budeme potrestáni, když etická pravidla překročíme. Moc se těším na dobu, až budeme mít všichni etická pravidla natolik zvnitřněná a prožitkově samozřejmá, že už snad ani nebude potřeba sepisovat takové materiály, o kterých jsem v této stati referovala. Ve svém nezdolném optimismu věřím, že se toho i já - geront - dočkám.

Kontakt: PhDr. Hana Junová, e-mail: hana.junova@seznam.cz

JUNOVÁ, Hana. Standing Committee on Ethics EFPA.
In HELLER, Daniel; PROCHÁZKOVÁ, Jana; SOBOTKOVÁ, Irena (ed.). *Psychologické dny 2004 : Svět žen a svět mužů : polarita a vzájemné obohacování : sborník příspěvků z konference Psychologické dny, Olomouc 2004*. Univerzita Palackého v Olomouci, 2005. Acta Universitatis Palackianae Olomucensis, Facultas Philosophica, Psychologica 35 - suppl. Plný text příspěvku o rozsahu 3 s. je dostupný na přiloženém CD-ROM. ISBN 80-244-1059-1.